

ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ ΕΠΙΧΕΙΡΩ

Επιμέλεια Έκδοσης:

Καθηγητής **Σπύρος Λιούκας**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Πράξης

"Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας (ΜΚΕ)
του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών"

ΑΘΗΝΑ, Οκτώβριος 2013

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ο.Π.Α.

Το Έργο «Μονάδα καινοτομίας & Επιχειρηματικότητας (ΜΚΕ) του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών» υλοποιείται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΔΙΑΠΛΟΥΣ ΚΟΙ.Σ.ΠΕ

«Οι κοινωνικοί επιχειρηματίες είναι άνθρωποι με νέες ιδέες που απευθύνονται σε μεγάλα προβλήματα, που είναι επίμονοι στην επιδίωξη του οράματός τους ... που δεν θα τα παρατήσουν μέχρι να διαδώσουν τις ιδέες τους όσο πιο πολύ μπορούν»

Bornstein, 2004 –
“How to change the world: Social entrepreneurs sand the power of new ideas”, p.1-2

Συγγραφική Ομάδα:

Καπουτσής Ηλίας, πτυχιούχος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (Ο.Π.Α.), MSc. in Business Information Technology (UMIST), Ph.D. (Ο.Π.Α.)

Μπλάτσος Γιάννης, πτυχιούχος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (Ο.Π.Α.), MSc. in Information Systems and Organisations (LSE), Υποψήφιος Διδάκτορας (Ο.Π.Α.)

Επιστημονική Καθοδήγηση:

Νικολόπουλος Ανδρέας, Καθηγητής του Ο.Π.Α.

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προβολών της. Επισημαίνεται πάντως ότι κατά το Ν.2121/1993 και τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν.100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη και του συγγραφέα.

Δραστηριότητες

- ✓ Καλλιέργεια Βιολογικών Προϊόντων
- ✓ Υπηρεσίες Κηποτεχνίας
- ✓ Συνεργεία καθαριότητας
- ✓ Κατάστημα παραδοσιακών προϊόντων

Πελάτες

- ⇒ Επισκέπτες και Προσωπικό Ψ.Ν.Α.
- ⇒ Ιδιώτες
- ⇒ Ν.Π.Δ.Δ.
- ⇒ Ν.Π.Ι.Δ.

Κοινωνική Επιχειρηματικότητα

Εκτός των παραδοσιακών νομικών μορφών, πολλές κυβερνήσεις ανά τον κόσμο έχουν δημιουργήσει νέες νομικές μορφές για την ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας¹. Μια από αυτές τις μορφές είναι και η κοινωνική επιχείρηση, η οποία έχει ως στόχο να βρει επιχειρηματικές λύσεις σε κοινωνικά προβλήματα².

Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί (ή κοινωνικοί συνεταιρισμοί αλληλεγγύης, όπως ήταν γενικά γνωστοί) πρωτοεμφανίστηκαν στην Ιταλία προς το τέλος της δεκαετίας του '70, μια περίοδος που χαρακτηριζόταν από χαμηλή κερδοφορία και υψηλή ανεργία³. Αυτό συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια, παρουσιάζοντας μια σταθερή αύξηση τη δεκαετία του '80, καθώς η ανεργία - ιδιαίτερα η ανεργία στους νέους - παρέμεινε υψηλή. Η μεγάλη άνθηση όμως στην Ιταλία προέκυψε λίγα χρόνια αργότερα όταν, το 1991, θεσπίστηκε ένας νέος νόμος (381/91), ο οποίος αναγνώριζε και καθόριζε την λειτουργία και τις δραστηριότητες των κοινωνικών συνεταιρισμών. Έκτοτε, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί αποτελούν ένα βασικό φορέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών σε συνεργασία με τους δήμους. Πολλοί από αυτούς τους συνεταιρισμούς προσφέρουν κοινωνικές υπηρεσίες, ενώ ένας γρήγορα αναπτυσσόμενος τομέας των συνεταιρισμών προωθεί την ενσωμάτωση εργασίας, υποστηρίζοντας ανθρώπους με μαθησιακές δυσκολίες και άλλους που γενικά ήταν αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας. Η δημιουργία και η επέκταση αυτών των επιχειρήσεων αποτελεί παράδειγμα για την δημιουργία αντίστοιχων επιχειρήσεων και σε πολλά άλλα μέρη της Ευρώπης. Οι συνεταιρισμοί και άλλες μορφές κοινωνικής επιχείρησης έχουν μια μακροχρόνια παράδοση στην Ιταλία. Συγκεκριμένοι νόμοι έχουν θεσπισθεί σε

αυτή την κατεύθυνση, αναγνωρίζοντας και ευνοώντας τους συνεταιρισμούς γενικά και πιο συγκεκριμένα τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO-International Labour Organization)⁴, περισσότεροι από 750.000 κοινωνικοί συνεταιρισμοί, με 1 δις μέλη έχουν δημιουργήσει 100 εκ. θέσεις εργασίας. Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί αποτελούν έναν ιδιαίτερο, σημαντικό και γρήγορα αναπτυσσόμενο τομέα στο παγκόσμιο επιχειρείν.

Για τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, οι κοινωνικές επιχειρήσεις⁵:

- ⇒ Έχουν ένα κυρίαρχο κοινωνικό σκοπό, ο οποίος αναφέρεται χαρακτηριστικά ως το κύριο αντικείμενό τους.
- ⇒ Χρησιμοποιούν ένα οικονομικά βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο, με ένα ρεαλιστικό προσανατολισμό στη δημιουργία ικανοποιητικών κερδών τα οποία να υπερκαλύπτουν τα κόστη, έχοντας ένα σημαντικό ποσοστό από το εισόδημα τους από έσοδα (κι όχι από δωρεές ή επιχορηγήσεις).
- ⇒ Υπόκεινται σε έλεγχο από τα μέλη τους, με την ανάπτυξη ενός απαραίτητου μηχανισμού ελέγχου καθώς και μέτρησης και προώθησης του κοινωνικού αντικτύπου της επιχείρησης.
- ⇒ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις διαφέρουν από τις «κερδοσκοπικές» επιχειρήσεις επειδή δεν στοχεύουν αποκλειστικά στην πραγματοποίηση κερδών αλλά επιδιώκουν να παράγουν κοινωνικές παροχές βάσει του τύπου των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προσφέρουν, το προφίλ των εργαζομένων της επιχείρησης (π.χ. εργαζόμενοι με λίγα προσόντα) και την κατανομή των οικονομικών κερδών που παράγονται.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα τονίζει ότι το επιχειρηματικό πνεύμα και η επιχειρηματική συμπεριφορά μπορούν να εφαρμοσθούν οπουδήποτε και ότι η οικονομική δραστηριότητα μπορεί να συνδυάζει την κερδοφορία και την κοινωνική αλλαγή (Dees, 1998). Υπό αυτή την έννοια, υπάρχουν συχνά υβριδικές επιχειρήσεις / οργανισμοί οι οποίοι λειτουργούν από την μία πλευρά ως «κερδοσκοπικές» και από την άλλη πλευρά προωθούν τις κοινωνικές αξίες.

Η προσπάθεια για δημιουργία ΚοιΣΠΕ στην Ελλάδα

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στον ευρωπαϊκό χώρο, ταυτόχρονα με την τάση για κατάργηση των μεγάλων ψυχιατρικών ιδρυμάτων, παρατηρήθηκε μια τάση για

μετατροπή των προστατευμένων εργαστηρίων για ψυχικά πάσχοντες σε παραγωγικές μονάδες οργανωμένες πάνω σε επιχειρηματική βάση και με πραγματικές συνθήκες εργασίας⁶. Η τάση αυτή έχει φέρει στο προσκήνιο νέου τύπου οργανωτικές/νομικές μορφές όπως ο «Κοινωνικός Συνεταιρισμός» και η «Κοινωνική Επιχείρηση» που αποτελούν τα τελευταία χρόνια τις πλέον διαδεδομένες μορφές για την ανάληψη τέτοιων δραστηριοτήτων.

Η γενικότερη αυτή τάση αποτυπώθηκε και στην Ελλάδα με τη θέσπιση του νέου νομικού πλαισίου για την «Ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών ψυχικής υγείας» (Νόμος 2716/99) και ειδικότερα με τη θεσμοθέτηση των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοιΣΠΕ - άρθρο 12).

Με τη θεσμοθέτηση του νέου και καινοτόμου θεσμού των ΚοιΣΠΕ επιχειρήθηκε όχι μόνο η διοικητική και νομική τακτοποίηση όλων των μέχρι σήμερα πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην κοινωνικο-επαγγελματική ένταξη των ψυχικά πασχόντων αλλά -και κυρίως- η επιχειρησιακή βιωσιμότητα των επαγγελματικών δομών που προωθούν τα άτομα αυτής της ομάδας-στόχου στην αγορά εργασίας. Οι δομές που δημιουργήθηκαν στο παρελθόν αποτελούσαν στη μεγάλη πλειοψηφία τους προστατευμένες θεραπευτικές δομές, ενώ ελάχιστες ήταν οι εξαιρέσεις μονάδων που παρήγαγαν προϊόντα ή υπηρεσίες για την ευρύτερη αγορά. Ο επιχειρησιακός αναπροσανατολισμός τους τίθεται πλέον ως μια πραγματικότητα που πηγάζει από την ανάγκη της ένταξης των ατόμων της ομάδας-στόχου σε δομές, που αφ' ενός εξασφαλίζουν τις προϋποθέσεις βιωσιμότητάς τους, αφ' ετέρου προσφέρουν συνθήκες πραγματικής εργασίας και, κατ' επέκταση, αξιοπρεπούς διαβίωσης των εργαζομένων ψυχικά πασχόντων.

Στο πλαίσιο αυτό, οι ΚοιΣΠΕ παρουσιάζονται εκτός από θεμελιώδη κατεύθυνση της ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης και ως επιχειρησιακές δομές, οι οποίες καλούνται να συσταθούν και να λειτουργήσουν ως μια διαφορετική/εναλλακτική διαδικασία προώθησης στην απασχόληση τόσο σε σχέση με τις παραδοσιακές επιχειρησιακές δομές επαγγελματικής αποκατάστασης (αστικοί συνεταιρισμοί, εταιρίες μη κερδοσκοπικές, κλπ.) όσο και σε σχέση με την εξατομικευμένη (υποστηριζόμενη) προώθηση στην απασχόληση.

Οι ΚοιΣΠΕ με μια ματιά

- ⇒ Θεσμοθετήθηκαν με τον ν. 2716/99 του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας.
- ⇒ Είναι Ν.Π.Ι.Δ. με περιορισμένη ευθύνη των μελών τους.
- ⇒ Αποβλέπουν στην κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση και την επαγγελματική ένταξη των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα, συμβάλλοντας στη θεραπεία τους και στην κατά το δυνατόν οικονομική τους αυτάρκεια.
- ⇒ Είναι Μονάδες Ψυχικής Υγείας, η ανάπτυξη και η εποπτεία των οποίων ανήκει στο Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και ασκούνται από τη Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας.
- ⇒ Έχουν εμπορική ιδιότητα.
- ⇒ Μπορούν να αναπτύσσουν οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα (αγροτική, κτηνοτροφική, μελισσοκομική, αλιευτική, δασική, βιομηχανική, βιοτεχνική, ξενοδοχειακή, εμπορική, παροχής υπηρεσιών, κοινωνικής ανάπτυξης).
- ⇒ Σε κάθε Τομέα Ψυχικής Υγείας (Το.Ψ.Υ.) μπορεί να ιδρυθεί μόνο ένας ΚοιΣΠΕ.

Νόμος 2716/99

Στην θεσμοθέτηση του νόμου 2716/99 συνέβαλλαν καθοριστικά το κίνημα μερίδας επαγγελματιών ψυχικής υγείας, που θεωρούσαν την επαγγελματική απασχόληση προϋπόθεση για την κοινωνική επανένταξη και ολοκλήρωσης της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στη χώρα μας, καθώς και η θεσμική υποστήριξη στελεχών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ακόμη, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν και οι εμπειρίες από την Ιταλία και την Ισπανία, όπου εκεί λειτουργούν για χρόνια αντίστοιχοι κοινωνικοί συνεταιρισμοί με αξιόλογα αποτελέσματα τόσο στην κοινωνική επανένταξη των ψυχικά αρρώστων όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο.

Οι Κοι.Σ.Π.Ε. αποτελούν μια ιδιαίτερη μορφή συνεταιριστικής επιχειρηματικής δράσης ειδικά για τα άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, με τα παρακάτω ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

- ✓ Έχουν αυτόνομη και φορολογική οντότητα.
- ✓ Αναπτύσσουν οποιαδήποτε επιχειρηματική, παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα και λειτουργούν ταυτόχρονα και ως Μονάδα Ψυχικής Υγείας.
- ✓ Βασικός στόχος τους είναι η κοινωνική ενσωμάτωση και η επαγγελματική ένταξη των ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, συμβάλλοντας στη θεραπεία τους και στην κατά το δυνατόν οικονομική τους αυτοδυναμία.
- ✓ Λειτουργούν με ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό λειτουργικό καθεστώς.
- ✓ Στηρίζονται σε μία πρωτοποριακή εταιρική σχέση (ψυχικά ασθενείς – επαγγελματίες Ψυχικής Υγείας – φορείς και άτομα).

Ο θεσμός των Κοι.Σ.Π.Ε. εξασφαλίζει ευνοϊκά:

- ✓ Οικονομικά κίνητρα (διατήρηση κοινωνικών παροχών για τους ασθενείς – μέλη, παραχώρηση περιουσιακών στοιχείων ΝΠΔΔ)
- ✓ Φορολογικά κίνητρα (απαλλαγή των Κοι.Σ.Π.Ε. από φόρους εισοδήματος και υπέρ τρίτων).
- ✓ Επιχειρησιακά κίνητρα (απασχόληση επαγγελματιών ψυχικής υγείας χωρίς επιβάρυνση των Κοι.Σ.Π.Ε).

Οι Κοι.Σ.Π.Ε. μπορούν:

- ✓ Να ιδρύουν καταστήματα πώλησης και υποκαταστήματα οπουδήποτε.
- ✓ Να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, όπου η συμμετοχή αυτή επιτρέπεται από τις ειδικές κατά περίπτωση διατάξεις. Ειδικότερα μπορούν να συμμετέχουν σε Ανώνυμες Εταιρείες, Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης, Κοινοπραξίες, Δημοτικές Επιχειρήσεις και Ευρωπαϊκούς Ομίλους Συγκεκριμένου Σκοπού.
- ✓ Να συμμετέχουν σε αναπτυξιακά προγράμματα ή να συμμετέχουν με άλλες επιχειρήσεις ή εταιρείες στην πραγματοποίησή τους και να συνεργάζονται μέσω κοινοπραξιών ή προγραμματικών συμβάσεων με άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, εταιρείες ή άλλες ενώσεις κάθε τύπου, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την ανάπτυξη δραστηριοτήτων, από αυτές που αναφέρονται παραπάνω.

Μέλη των ΚοιΣΠΕ:

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, τα μέλη των ΚοιΣΠΕ χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

- ⇒ Ψυχικά ασθενείς τουλάχιστον 15 ετών, σε ποσοστό τουλάχιστον 35%.
- ⇒ Εργαζόμενοι στο χώρο ψυχικής υγείας - δημόσιοι υπάλληλοι – επαγγελματίες ψυχικής υγείας του Ε.Σ.Υ., σε ποσοστό το πολύ 45%.
- ⇒ Δήμοι, κοινότητες, άλλα φυσικά πρόσωπα, ιδιώτες, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., εφόσον προβλέπεται από το καταστατικό του ΚοιΣΠΕ, σε ποσοστό το πολύ 20%.

Πόροι των ΚοιΣΠΕ:

Οι πόροι των ΚοιΣΠΕ μπορούν να προέρχονται από:

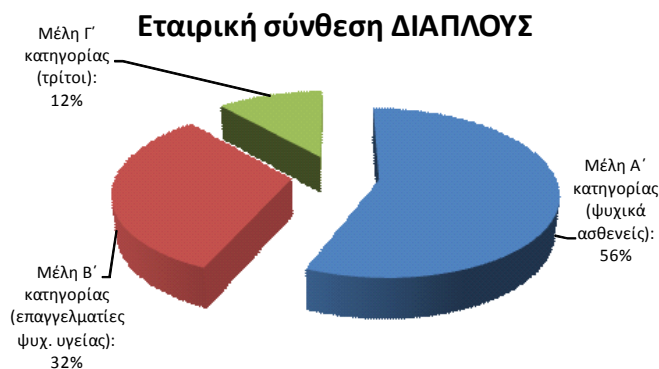
- ⇒ Επιχορήγηση από τον Τακτικό Κρατικό Προϋπολογισμό ή το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, αποκλειστικά για συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα από την Ε.Ε. ή Διεθνείς Οργανισμούς.
- ⇒ Χρηματοδότηση από Εθνικούς Οργανισμούς, το Πρόγραμμα Επενδύσεων, Αναπτυξιακά Προγράμματα, την Ε.Ε. ή Διεθνείς Οργανισμούς
- ⇒ Κληροδοτήματα, δωρεές και παραχωρήσεις περιουσιακών στοιχείων.
- ⇒ Έσοδα από την άσκηση των δραστηριοτήτων του ΚοιΣΠΕ.
- ⇒ Έσοδα από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων του ΚοιΣΠΕ.
- ⇒ Χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας και από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (Ν. 4019/2011).

Ο Κοινωνικός Συνεταιρισμός «ΔΙΑΠΛΟΥΣ»

Ο «Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοιΣΠΕ) «Διάπλους» ιδρύθηκε το 2004, βάσει του νόμου 2716/99, και αποτελεί μία από τις πρώτες θεσμοθετημένες κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Η έδρα του Συνεταιρισμού βρίσκεται στο Χαιδάρη, στη Λεωφόρο Αθηνών 374, και στεγάζεται σε χώρο που παραχωρήθηκε από το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής.

Σκοπός του Διάπλους είναι η δημιουργία και η διατήρηση θέσεων εργασίας για άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, που δικαιούνται ισότιμη επαγγελματική δράση και συμμετοχή στην οικονομική ζωή της χώρας σε ένα περιβάλλον αλληλέγγυας κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Το αρχικό κεφάλαιο ανερχόταν σε 16.100 ευρώ, τα οποία προέρχονταν από τα 161 μέλη του συνεταιρισμού. Για να γίνει κάποιος μέλος του συνεταιρισμού θα πρέπει να έχει συνεταιριστική μερίδα, η οποία ανέρχεται στο ποσό των 100 ευρώ. Από τα 161 μέλη του συνεταιρισμού 89 είναι άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, 53 είναι εργαζόμενοι σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας και 19 είναι άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Δημόσια Νοσοκομεία και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Ο Διάπλους ξεκίνησε την επιχειρηματική του δραστηριότητα στα τέλη του 2007 με τις εξής δραστηριότητες:

- ⇒ καλλιέργεια κηπευτικών σε θερμοκήπιο και σε υπαίθριες εκτάσεις, με παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων, τα οποία πουλούσε σε πάγκο που διατηρούσε μέσα στο χώρο του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής.
- ⇒ Υπηρεσίες κηποτεχνίας, που περιελάμβαναν κατασκευή, διαμόρφωση και συντήρηση κήπων με πελατολόγιο στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής. Αργότερα, η δραστηριότητα στράφηκε στις αποψιλώσεις χόρτων μεγάλων εκτάσεων και την απομάκρυνση των άχρηστων υλικών που προκύπτουν.
- ⇒ Κατάστημα πώλησης παραδοσιακών προϊόντων διατροφής στο κέντρο της Αθήνας, σε κατάστημα το οποίο έχει παραχωρηθεί από το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής. Τα προϊόντα προς πώληση προέρχονταν από μικρούς παραγωγούς και συνεταιρισμούς από όλη την Ελλάδα.

Υπηρεσίες του ΚοιΣΠΕ «ΔΙΑΠΛΟΥΣ»

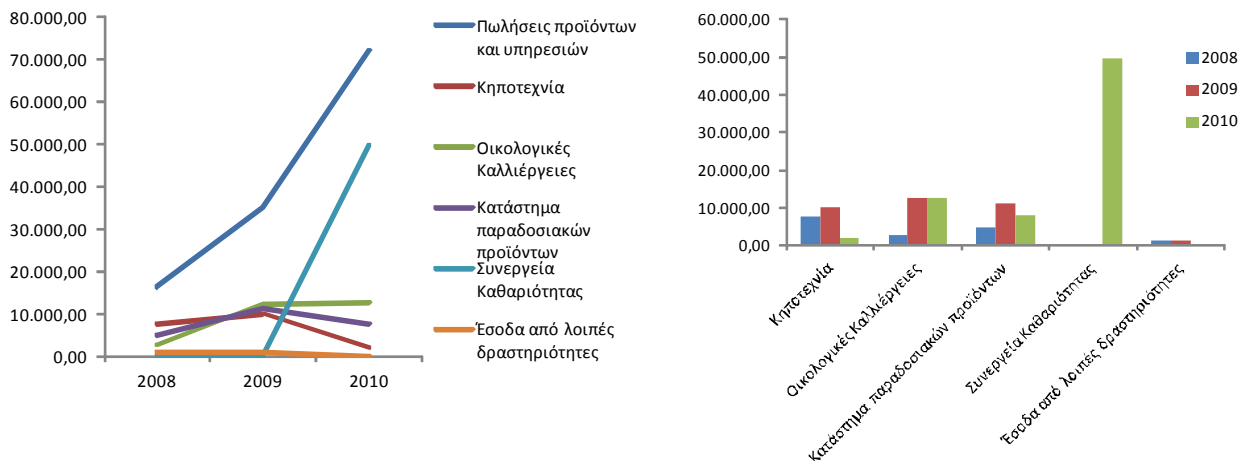
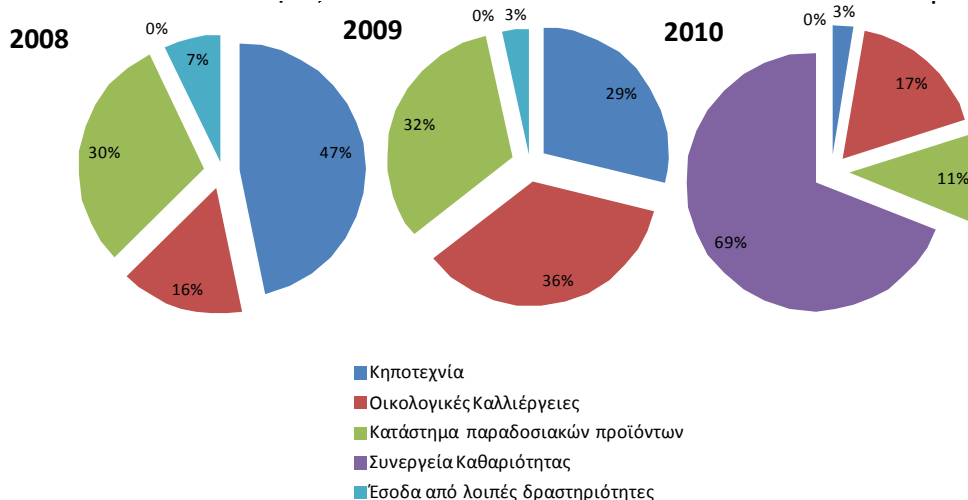
- ⇒ **Οικολογικές καλλιέργειες** (θερμοκήπιο και ανοικτές):
 - ✓ Το σύνολο των εκτάσεων έχουν παραχωρηθεί κατά χρήση από το Ψ.Ν. Αττικής
 - ✓ Τα παραγόμενα προϊόντα είναι: επιτραπέζια οπωρολαχανικά
- ⇒ **Αποψιλώσεις χόρτων/Κηποτεχνία:**
 - ✓ Η δραστηριότητα αρχικά ξεκίνησε με την περιποίηση κήπων ιδιωτών κυρίως σε όλη την Αττική. Πλέον έχει “μετασχηματιστεί” και οι παρεχόμενες υπηρεσίες αφορούν την αποψίλωση χόρτων μεγάλων εκτάσεων τον καθαρισμό και την αποκομιδή των άχρηστων υλικών.
- ⇒ **Κατάστημα παραδοσιακών προϊόντων διατροφής “Το τσανάκι”:**
 - ✓ Το κατάστημα (Χαριλάου Τρικούπη) είναι ιδιοκτησίας Ψ.Ν. Αττικής και έχει παραχωρηθεί κατά χρήση (διακοπή λειτουργίας για το 2011).
- ⇒ **Συνεργείο καθαριότητας κτιρίων:**
 - ✓ Αναλαμβάνει κυρίως την καθαριότητα δημοσίων υπηρεσιών.
- ⇒ **Κεντρική διοικητική – διαχειριστική υπηρεσία:**
 - ✓ Εξυπηρετεί διοικητικά, διαχειριστικά και λογιστικά τον ΚοιΣΠΕ

Οικονομικά Στοιχεία

Από την ίδρυση του ο ΚοιΣΠΕ ΔΙΑΠΛΟΥΣ δραστηριοποιήθηκε στην καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων, την πώληση παραδοσιακών προϊόντων διατροφής και την κηποτεχνία. Το 2008, ο ΔΙΑΠΛΟΥΣ κατάφερε να λάβει ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, γεγονός που του επέτρεψε να στήσει τις υποδομές του, προκειμένου στο μέλλον να καταφέρει να είναι βιώσιμος, στηριζόμενος αποκλειστικά σε ίδια έσοδα.

Το σημαντικότερο ποσοστό εσόδων κατά το 2008 ήταν η κηποτεχνία (47%), κάτι όμως που δεν συνεχίστηκε και στο μέλλον, καθώς η συγκεκριμένη δραστηριότητα ήταν περιστασιακή με ιδιαίτερα αυξημένο κόστος λόγω των μετακινήσεων σε μακρινές περιοχές. Το 2010, το σημαντικότερο έσοδο του ΔΙΑΠΛΟΥΣ προήλθε από τα συνεργεία καθαριότητας.

Έσοδα του ΚοιΣΠΕ «ΔΙΑΠΛΟΥΣ» ανά κατηγορία κατά την τριετία 2008-2010.

Ανταγωνιστές

Εκτός από τον ΔΙΑΠΛΟΥΣ, στη Ελλάδα δραστηριοποιούνται 15 ακόμη κοινωνικοί συνεταιρισμοί. Οι εταιρείες αυτές, παρότι προσφέρουν παρόμοια αντικείμενα δεν θεωρούν τις επιχειρήσεις τους ανταγωνιστικές. Τουναντίον επιδιώκουν τη συνεργασία, αφού ο σκοπός δεν είναι το κέρδος αλλά η κοινωνική επανένταξη ατόμων με ψυχικά προβλήματα.

Συνοπτικά,

Κοι.Σ.Π.Ε. «Κλίμαξ Plus»

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. «Κλίμαξ Plus», με έδρα την Αθήνα, ιδρύθηκε το 2005, αποτελώντας τη μετεξέλιξη του αστικού συνεταιρισμού «Κλίμαξ – Συνεταιριστικές δραστηριότητες κοινωνικά αποκλεισμένων και πολιτισμικά διαφοροποιημένων ατόμων» που ιδρύθηκε το 1996.

Σκοπός του Κοι.Σ.Π.Ε. «Κλίμαξ Plus» είναι η ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην κατεύθυνση της κοινωνικής οικονομίας, με απώτερο στόχο την κοινωνικοοικονομική αποκατάσταση και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας που, μεταξύ άλλων, βιώνουν τον εργασιακό αποκλεισμό.

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. «Κλίμαξ Plus» δραστηριοποιείται σε δύο επιχειρησιακούς άξονες δραστηριοτήτων:

A. Πολυδραστηριότητες

- ✓ Εστιατόριο «Το άλλο»
- ✓ Catering
- ✓ Πολυχώρος «Πορφύρα»
- ✓ Καλλιτεχνική ομάδα «Alternativa»
- ✓ Υπηρεσίες μετακίνησης και υποστηρικτικής συνοδείας Α.μ.Ε.Α.
- ✓ Κλίμαξ Plus (Internet Radio)
- ✓ Κλίμαξ Plus (Art & Design)

B. Πολυεργαστήριο

- ✓ Εργαστήριο κατασκευής/ επισκευής επίπλων γραφείου
- ✓ Παροχή υπηρεσιών Ανακύκλωσης Χαρτιού. Εργαστήριο κατασκευής προϊόντων από ανακυκλωμένο χαρτί.

Κοι.Σ.Π.Ε. «Ηλιοτρόπιο»

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. ιδρύθηκε το 2008 από πρωτοβουλία και προσπάθεια επαγγελματιών και φορέων ψυχικής υγείας στη ΒΑ Αττική. Τα μέλη του Συνεταιρισμού είναι συνολικά 95. Από αυτά 44 είναι άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα (Α' κατηγορία), 36 είναι εργαζόμενοι σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας (Β' κατηγορία) και 15 είναι άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Η βασική δραστηριότητα του συγκεκριμένου ΚοιΣΠΕ είναι:

- ✓ Ο καθαρισμός προαύλιων χώρων στα σχολεία των Μελισσίων.

Κοι.Σ.Π.Ε. «Εικόνα»

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. «Εικόνα» εδρεύει στο Νοσοκομείο «Γ. Γεννηματάς» και λειτουργεί από το 2000 ως Αστικός Συνεταιρισμός και ως Κοι.Σ.Π.Ε. από το 2007.

Το αντικείμενο των εργασιών στο οποίο δραστηριοποιείται είναι η παροχή υπηρεσιών στον τομέα των εκτυπώσεων. Αναλυτικότερα:

- ✓ Δημιουργία και εκτύπωση αφισών,
- ✓ Επεξεργασία και εκτύπωση φωτογραφίας
- ✓ Δημιουργία παρουσιάσεων
- ✓ Βιβλιοδεσίες, φωτοτυπίες, πλαστικοποιήσεις
- ✓ Δακτυλογραφήσεις
- ✓ Αναπαραγωγή ιατρικών εξετάσεων.

Κοι.Σ.Π.Ε. «Ευ Ζην»

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. «Ευ Ζην» λειτουργεί από το 2005 και υποστηρίζεται από το Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών. Σήμερα απαριθμεί 66 μέλη Α' κατηγορίας (νέοι με ψυχοκοινωνικά προβλήματα), 10 μέλη Β' κατηγορίας (επαγγελματίες ψυχικής υγείας) και 10 μέλη Γ' κατηγορίας (φορείς και φυσικά πρόσωπα). Σήμερα απασχολεί 28 εταίρους Α' Κατηγορίας και 3 από το γενικό πληθυσμό.

Δραστηριοποιείται στους ακόλουθους τομείς:

- ✓ Έπιπλο
- ✓ Catering
- ✓ Χειροποίητο Χαλί
- ✓ Υπηρεσίες καθαριότητας σε επαγγελματικούς χώρους

Κοι.Σ.Π.Ε. «Διαδρομές»

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. «Διαδρομές» ιδρύθηκε το 2006 όταν συστάθηκε η ομάδα πρωτοβουλίας από συνεργάτες της Ε.Κ.Ψ&Ψ.Υ. Το σύνολο των εργαζομένων και των μελών του απαριθμούνται συνολικά σε 66. Ειδικότερα χωρίζονται στις ακόλουθες κατηγορίες: 34 μέλη α' κατηγορίας, 26 β' κατηγορίας και 6 γ' κατηγορίας.

Οι δραστηριότητές του Κοι.Σ.Π.Ε. είναι:

- ✓ Συνεργείο Καθαρισμού «Μισή Αρχοντιά»
- ✓ Γενικό Εμπόριο: καθαριστικά – αναλώσιμα – τρόφιμα

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Άρτας – Πρέβεζας

Ο ΚΟΙ.Σ.Π.Ε. Άρτας – Πρέβεζας αριθμεί συνολικά 47 μέλη. Πιο αναλυτικά: 24 μέλη απο την κατηγορία Α', 15 μέλη απο την κατηγορία Β' και 8 μέλη απο την κατηγορία Γ'.

Δραστηριότητες:

- ✓ Λειτουργία δυο θερμοκηπίων Άρτα και Πρέβεζα
- ✓ Λειτουργία Καταστήματος πώλησης βιολογικών προϊόντων
- ✓ Εξωραϊσμός - Καθαρισμός εξωτερικών χώρων και παροχή αγροτικών εργασιών

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Αχαΐας «ΦΑΡΟΣ»

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. «Φάρος» ιδρύθηκε το 2006 και έχει αναπτύξει τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- ✓ Κηροπλαστείο
- ✓ Τμήμα Παροχής Υπηρεσιών Τηλεγραμματοεπικοινωνίας – Διοργάνωση Συνεδρίων

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Δυτικής Θεσσαλονίκης

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε το 2005. Ο Κοι.Σ.Π.Ε. απασχολεί 120 εργαζόμενους σε ειδικά διαμορφωμένα και εξοπλισμένα εργαστήρια, που έχει παραχωρήσει κατά χρήση το Ψ.Ν.Θ. (Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης), και στο κατάστημα του, που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης.

Συγκεκριμένα πρόκειται για:

- ✓ Αγρόκτημα εμπορία και διακίνηση φρούτων - λαχανικών (EN ISO 22000:2005)
- ✓ Εστιατόριο - Catering (EN ISO 22000:2005)
- ✓ Κυλικείο

- ✓ Καλλιτεχνικό εργαστήριο
- ✓ Ξυλουργείο
- ✓ Κηροποιείο
- ✓ Ραφείο
- ✓ Συνεργείο καθαρισμού (EN ISO 2001:2008)
- ✓ Κατάστημα πώλησης ειδών συνεταιριστικών ντελικατέσεν "Τέχνη Γεύση και Παράδοση"

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Δωδεκανήσου

Ο ΚοιΣΠΕ ιδρύθηκε το 2002 και έχει συνολικά 441 μέλη από τα οποία: 198 ανήκουν στην Α' κατηγορία, 148 ανήκουν στη Β' κατηγορία και 95 είναι μέλη Γ' κατηγορίας.

Οι δραστηριότητες που έχει αναπτύξει είναι:

- ✓ Αγροτικές καλλιέργειες.
- ✓ Κυλικείο.
- ✓ Εργαστήριο ζαχαροπλαστικής catering.
- ✓ Εργαστήριο επεξεργασίας - τυποποίησης μελιού.

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Κέρκυρας "Νέοι Ορίζοντες"

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. Κέρκυρας "Νέοι Ορίζοντες" είναι μια κοινωνική επιχείρηση, η οποία απέκτησε νομική μορφή το 2005.

Σήμερα, στον Κοι.Σ.Π.Ε Κέρκυρας μετέχουν 213 Συνεταιριστές, από τους οποίους 92 είναι Λήπτες υπηρεσιών ψυχικής υγείας(ΛΥΨΥ). Ο Κοι.Σ.Π.Ε Κέρκυρας απασχολεί 45 Λήπτες Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας και ταυτόχρονα 25 Εκπαιδευτές και Επαγγελματίες, με αποτέλεσμα το σύνολο του απασχολούμενου προσωπικού του Συνεταιρισμού να ανέρχεται στους 70 εργαζόμενους.

Δράσεις που υλοποιεί ο Συνεταιρισμός :

- ✓ Συνεργείο καθαρισμού εσωτερικών και εξωτερικών χώρων.
- ✓ Συνεργείο Αποκατάστασης και διαχείρισης Περιβάλλοντος.
- ✓ Cafe Lunatico.
- ✓ Café Dusk – ουζερί.
- ✓ Parking.
- ✓ Catering.

- ✓ Λειτουργία εργαστηρίου παραγωγής Προϊόντων Άρτου- Ζαχαροπλαστικής.
- ✓ Λειτουργία Town Hall Café – Μαρμάσειο Δημορχιακό Μέγαρο.

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Κεφαλλονιάς - Ζακύνθου "ΡΟΤΑ"

Οι δραστηριότητες που έχει αναπτύξει ο Κοι.Σ.Π.Ε. είναι:

- ✓ Το καφενείο της Καμπάνας
- ✓ Οινοθήκη Βινάριες
- ✓ Catering
- ✓ Το μποστάνι (Στο κτήμα που παραχώρησε η Βαλλιάνειος Σχολή ξεκίνησε την παραγωγή κηπευτικών με ήπιες μεθόδους χωρίς την χρήση χημικών φυτοσκευασμάτων. Στόχος του Κοι.Σ.Π.Ε. είναι η βιολογική καλλιέργεια. Προσφέρεται επίσης μια μεγάλη ποικιλία καλλωπιστικών & επιτοχιακών φυτών.)

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Νομού Πιερίας

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Ν. Πιερίας, ιδρύθηκε το 2005 και αποτελείται από ένα σύνολο διακοσίων ογδόντα δύο (282) ιδρυτικών μελών, τα οποία ανά κατηγορία είναι : εκατόν τριάντα έξι (136) μέλη Α' κατηγορίας, εκατόν δέκα (110) μέλη Β' κατηγορίας, τριάντα έξι (36) μέλη Γ' κατηγορίας.

Οι δράσεις που ανέπτυξε και που συνεχίζουν σήμερα να λειτουργούν, είναι:

- ✓ «ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟ» για την παραγωγή κηπευτικών και κυρίως βιολογικής ντομάτας.
- ✓ «ΚΥΛΙΚΕΙΟ»

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Φωκίδας «Γιάννης Βολίκας»

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. Ν. Φωκίδας έχει 42 μέλη. Από αυτά 21 ανήκουν στην Α' κατηγορία, 13 στην Β' και 8 στην Γ'.

- ✓ Κατάστημα πώλησης βιολογικών τροφίμων και οικολογικών προϊόντων «Πράσινο Σπίτι».
- ✓ Ανάπτυξη Αγροτικών Δραστηριοτήτων. (Η ανάπτυξη αγροτικών δραστηριοτήτων από τον Κοι.Σ.Π.Ε. Ν. Φωκίδας λαμβάνει χώρα σε 2 αγροτεμάχια. Το 1ο αγροτεμάχιο ανήκει στην αστική, μη κερδοσκοπική «Εταιρεία Μέρμνας και Κοινωνικής Αποκατάστασης Ψυχικά Ασθενών» και έχει παραχωρηθεί προς τον

Κοι.Σ.Π.Ε. Ν. Φωκίδας. Το 2ο αγροτεμάχιο έκτασης 1,5 στρέμματος έχει παραχωρηθεί στον Κοι.Σ.Π.Ε. Ν Φωκίδας από το Δήμο Άμφισσας.)

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Χανίων

Ο Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Χανίων ιδρύθηκε το 2005. Μέλη του είναι 64 χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας, 47 επαγγελματίες ψυχικής υγείας και 23 νομικά ή φυσικά πρόσωπα. Μεταξύ των τελευταίων είναι: η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χανίων, ο Σύλλογος εργαζομένων Θεραπευτηρίου Ψυχικών Παθήσεων Χανίων, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Χανίων, το Θεραπευτήριο Ψυχικών Παθήσεων Χανίων, το Γενικό Νοσοκομείο Χανίων, οι Δήμοι: Χανίων, Κισσάμου, Σούδας, η Δημοτική Επιχείρηση Πλατανιά , η Παγκρήτεια Συνεταιριστική Τράπεζα ΣΥΝ.Π.Ε. και η Συνεταιριστική Τράπεζα Χανίων.

Σήμερα οι επιχειρηματικές δράσεις του Κοι.Σ.Π.Ε. Χανίων είναι:

- ✓ Κατάστημα πώλησης εμπορικών ειδών, ειδών λαϊκής τέχνης και παραδοσιακών Κρητικών προϊόντων
- ✓ Κυλικείο
- ✓ Πλυντήρια αυτοκινήτων
- ✓ Πειραματικό Εργαστήριο Τέχνης (ζωγραφική, κόσμημα).

Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Χίου "ΩΡΙΩΝ"

Ο Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) Τομέα Ψυχικής Υγείας Νομού Χίου ιδρύθηκε με βάση τη διάταξη του άρθρου 12 του Ν. 2716/1999, σε συνδυασμό με την συνεταιριστική νομοθεσία. Τα μέλη του ΚοιΣΠΕ είναι συνολικά 135. Πιο αναλυτικά: 55 ανήκουν στην α' κατηγορία, 60 στη β' κατηγορία και 20 στη γ' κατηγορία.

Οι δραστηριότητες που έχει αναπτύξει ο Κοι.Σ.Π.Ε. είναι:

- ✓ Καλοκαιρινή Καντίνα "ΟΝΑΡ"
- ✓ Συνεργείο Καθαρισμού
- ✓ Κατάστημα Πώλησης Παιδαγωγικών Παιχνιδιών και Μέσων Αγωγής και Διδασκαλίας "Mind School – Παίζω & Μαθαίνω"
- ✓ Θερμοκήπιο "Βιολογικό Καλάθι"
- ✓ Καλλιέργεια και Συλλογή φυσικής μαστίχας
- ✓ Επαγγελματίες Ψυχικής Υγείας

Συνοπτικός Πίνακας Δραστηριοτήτων των ΚοιΣΠΕ

	Εστιατόριο	Catering	Έπιπλα	Καθαρισμός	Βιολογικά προϊόντα	Κατάστημα	Κυλικείο	Καφετέρια	Λοιπές Δραστηριότητες
Κοι.Σ.Π.Ε. «Διάπλους»				+	+	+			+
Κοι.Σ.Π.Ε. «Κλίμαξ Plus»	+	+	+					+	+
Κοι.Σ.Π.Ε. «Ηλιοτρόπιο»				+					
Κοι.Σ.Π.Ε. «Εικόνα»									
Κοι.Σ.Π.Ε. «Ευ Ζην»		+	+	+					+
Κοι.Σ.Π.Ε. «Διαδρομές»				+					+
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Άρτας – Πρέβεζας					+	+			
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Αχαΐας «ΦΑΡΟΣ»									+
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Δυτικής Θεσσαλονίκης	+	+		+	+	+	+		+
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Δωδεκανήσου		+			+		+		+
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Κέρκυρας "Νέοι Ορίζοντες"	+	+		+				+	+
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Κεφαλλονιάς - Ζακύνθου "ΡΟΤΑ"		+			+			+	+
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Νομού Πιερίας					+		+		
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Φωκίδας «Γιάννης Βολίκας»					+	+			
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Χανίων						+	+		+
Κοι.Σ.Π.Ε. Το.Ψ.Υ. Χίου "ΩΡΙΩΝ"				+	+	+		+	

Αβεβαιότητα – Κίνδυνοι

Μία σημαντική πηγή χρηματοδότησης των ΚΟΙΣΠΕ είναι η κρατική επιχορήγηση καθώς και τα κοινοτικά / ευρωπαϊκά προγράμματα. Μέσω των επιδοτήσεων αυτών επιδιώκεται η επέκταση των λειτουργιών των ΚΟΙΣΠΕ ή ακόμη και η δημιουργία νέων δραστηριοτήτων. Παρόλα αυτά όμως, κάθε χρηματοδοτικό πρόγραμμα απαιτεί όχι μόνο την ύπαρξη ευρωπαϊκών κονδυλίων αλλά και εθνικών/κρατικών πόρων (συμμετοχή) που στην εποχή που διανύουμε – οικονομική κρίση – είναι αρκετά δύσκολο να εξασφαλιστούν. Μια πρόσθετη επιβάρυνση είναι ότι ακόμα και στην περίπτωση ένταξης σε ένα πρόγραμμα προς χρηματοδότηση, οι ΚΟΙΣΠΕ συχνά έχουν να αντιμετωπίσουν έντονη γραφειοκρατία και χρονοβόρες διαδικασίες εκταμίευσης. Όλα αυτά επιβαρύνουν σημαντικά τη διοικητική τους λειτουργία και οδηγούν σε αποκλίσεις από τον αρχικό προγραμματισμό και υλοποίηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας.

Μία ακόμη πηγή αβεβαιότητας είναι η έλλειψη καθοδήγησης και κεντρικής διαχείρισης από το κράτος. Αν και υπάρχει πληθώρα από πράξεις και από ευρωπαϊκά προγράμματα, δεν υπάρχει μία κεντρική καθοδήγηση και συμβουλευτική στην κατάρτιση τόσο επενδυτικών πλάνων όσο και για την ενημέρωση των ΚΟΙΣΠΕ για τα σχετικά προγράμματα. Αν λάβουμε υπόψιν και την έλλειψη – στους περισσότερους ΚΟΙΣΠΕ – σε εξειδικευμένο και καταρτισμένο προσωπικό (π.χ. managers) τότε καθίσταται ακόμη πιο δύσκολη η εξεύρεση οικονομικών πόρων. Εδώ βέβαια πρέπει να επισημάνουμε τον νεοθεσπισμένο νόμο 4019/2011 σύμφωνα με τον οποίο προωθείται μία μορφή κεντρικής διαχείρισης των Κοινωνικών Συνεταιρισμών μέσω της σύστασης «Συντονιστικού Φορέα πολιτικών ανάπτυξης της Κοινωνικής Οικονομίας», σκοπός του οποίου είναι ο σχεδιασμός, ο συντονισμός, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση όλων των αναγκαίων πολιτικών και ενεργειών που αποσκοπούν στην ανάπτυξη και την ενίσχυση της Κοινωνικής Οικονομίας.

Επίσης, βάσει του νέου νόμου (4019/2011) δίνεται η δυνατότητα στους Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς να εντάσσονται σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας, σε προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) για τη στήριξη της εργασίας και στις κάθε είδους ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

Μία ακόμη πηγή αβεβαιότητας είναι η οικονομική κρίση. Η οικονομική κρίση επιδρά διττά στους ΚΟΙΣΠΕ. Σαν συνέπεια η οικονομική κρίση έχει σημαντικό αντίκτυπο στην κερδοφορία και στην λειτουργία των κοινωνικών συνεταιρισμών όσο και στις αλλαγές στην κοινωνία. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος, η αύξηση του κόστους μετακινήσεων, η έλλειψη ρευστού στην αγορά καθώς και το ότι το βασικό προϊόν του συνεταιρισμού (βιολογικά προϊόντα) είναι από την φύση του πιο ακριβό σε σχέση με τα υπόλοιπα αγροτικά προϊόντα καθιστούν το επίπεδο πωλήσεων του συνεταιρισμού σε συγκριτικά χαμηλά επίπεδα.

Η προκατάληψη μέρους της κοινωνίας σχετικά με τους κοινωνικά συνεταιρισμούς επιδρά αρνητικά για την κερδοφορία του συνεταιρισμού. Πολλές φορές παρατηρείται το φαινόμενο κατά το οποίο πελάτες δεν προτιμούν να αγοράσουν τα προϊόντα του συνεταιρισμού, άσχετα αν είναι ποιοτικά, μόνο και μόνο βασιζόμενοι στο ότι παράγονται εντός ενός ψυχιατρικού νοσοκομείου. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης παρατηρείται αβεβαιότητα, έλλειψη συλλογικότητας και αμοιβαιότητας. Ένας τρόπος για να μπορέσουν οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί να αντιστρέψουν αυτό το κλίμα είναι μέσω του «κοινωνικού ισοζυγίου». Μέσω του «κοινωνικού ισοζυγίου» θα πρέπει να επιδιώξουν την προβολή της κοινωνικής συμβολής του συνεταιρισμού στην κοινωνία και όχι να αρκестούν μόνο στις οικονομικές δραστηριότητες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η προκατάληψη αποτελεί έναν αρνητικό παράγοντα αποδοχής ενός καινοτόμου θεσμού (ΚΟΙ.Σ.Π.Ε.) που θέλει ψυχικά πάσχοντες να παράγουν/ παράσχουν προϊόντα ή/και υπηρεσίες εφάμιλλα αυτών που παράγονται από «υγιείς».

Μία ακόμα μεγάλη πηγή αβεβαιότητας για την λειτουργία των ΚΟΙΣΠΕ είναι η κουλτούρα των επαγγελματιών ψυχικής υγείας. Αν και η θεσμοθέτηση και η εφαρμογή του νόμου 2716/99 προήλθε από μία σημαντική μερίδα επαγγελματιών ψυχικής υγείας που στόχος τους ήταν μέσω της εργασίας και της κοινωνικοποίησης να αποθεραπευθούν ως ένα βαθμό και να κοινωνικοποιηθούν οι ψυχικά ασθενείς, ωστόσο, υπάρχει μία έντονη διαμάχη στους κόλπους της ψυχικής υγείας σχετικά με το κατά πόσο είναι σωστό ή όχι, οι ψυχικά ασθενείς να εργάζονται. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην υπάρχει η αναμενόμενη προσφορά εργασίας από τους ψυχικά ασθενείς σε αυτούς τους συνεταιρισμούς. Οι αιτίες είναι πολλές. Αρχικά, δεν υπάρχει εκτενή και σωστή ενημέρωση τόσο των ασθενών όσο και των επαγγελματιών ψυχικής υγείας σχετικά με τον θεσμό και την λειτουργία των ΚΟΙΣΠΕ. Επομένως, είναι λογικό να μην εστερνίζονται πλήρως τις απόψεις και το σκεπτικό κάτω από το οποίο λειτουργούν αυτοί οι συνεταιρισμοί. Με αποτέλεσμα, πολλές φορές ενώ οι ίδιοι ασθενείς εκφράζουν την επιθυμία τους να εργαστούν και να συμμετάσχουν στους

συνεταιρισμούς οι θεράποντες ιατροί και προσωπικό, τους αποθαρρύνουν. Ακόμη, το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον των ψυχικά ασθενών δεν τους προτρέπει στο να συμμετάσχουν σε αυτούς τους συνεταιρισμούς γιατί θεωρούν ότι θα είναι επιβλαβές για τον ασθενή, άσχετα αν δεν είναι.

Ένα ακόμα αδύναμο σημείο για τους συνεταιρισμούς είναι η εξεύρεση προσωπικού. Προκειμένου να επιλεγεί το κατάλληλο προσωπικό (σε επίπεδο ψυχικά πασχόντων) υπάρχουν πολλοί παράγοντες που πρέπει να σταθμιστούν, όπως για παράδειγμα: η σοβαρότητα της ασθένειας, τα προσόντα του υποψηφίου, η λειτουργικότητα του, η διαμονή του με οικογένεια ή σε δομή ψυχικής υγείας, κ.ά. Αυτό συνεπάγεται μια χρονοβόρα διαδικασία μέχρι την τελική επιλογή του κατάλληλου ατόμου που θα στελεχώσει μια συγκεκριμένη θέση. Επίσης, μετά την πρόσληψη απαιτείται συνεχή υποστήριξη του ατόμου στο χώρο εργασίας. Αυτό απαιτεί κατάλληλο προσωπικό ψυχοκοινωνικής υποστήριξης που μεταφράζεται σε επιπρόσθετο κόστος λειτουργίας για τον ΚΟΙΣΠΕ.

Όσον αφορά τη λειτουργία του καταστήματος στο κέντρο της Αθήνας, το οποίο έχει παραχωρηθεί στον ΚΟΙΣΠΕ από το Ψ.Ν.Α. (αναστολή λειτουργίας 2011), υπάρχουν αρκετά προβλήματα. Κατ' αρχήν, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία μεγάλη αύξηση εγκληματικότητας και φθορών σε καταστήματα του κέντρου της Αθήνας, πολλές φορές πορείες και επεισόδια, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αρκετά συχνά φθορές στο κατάστημα. Η λειτουργία και η αποκατάσταση των φθορών αυτών είναι αρκετά δαπανηρή διαδικασία, ειδικά για έναν ΚΟΙΣΠΕ με χαμηλό ποσοστό κέρδους. Ένα ακόμη πρόβλημα είναι η στελέχωση του καταστήματος. Εξαιτίας της άμεσης και προσωπικής επαφής με τον κόσμο, το κατάστημα θα πρέπει να στελεχωθεί όχι μόνο από ψυχικά ασθενείς αλλά και από έμπειρα στελέχη κυρίως στον τομέα των πωλήσεων. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε την αξία του κοινωνικού ισοζυγίου / κοινωνικού μάρκετινγκ. Ο ΚΟΙΣΠΕ μέσω του καταστήματος αυτού θα πρέπει να προβάλλει ακόμα περισσότερο τον κοινωνικό του ρόλο και τον θετικό αντίκτυπο που έχει στην κοινωνία. Με αυτό τον τρόπο, δεν θα πρέπει να είναι ανταγωνιστικό με άλλα ομοειδή καταστήματα, αλλά να αναδείξει ακόμη περισσότερο ότι τα προϊόντα που προσφέρει δεν είναι μόνο ποιοτικά ή φθηνά, αλλά και ότι καλλιεργούνται και παράγονται από ανθρώπους που προσπαθούν να επανενταχθούν στην κοινωνία.

Ένα πολύ σημαντικό και θετικό στοιχείο είναι η διαδικασία πιστοποίησης των προϊόντων και πιο συγκεκριμένα των βιολογικών προϊόντων. Ο συνεταιρισμός έχει υιοθετήσει και εφαρμόζει όλες τις αρχές για την καλλιέργεια και παραγωγή βιολογικών

προϊόντων, με αποτέλεσμα την προσφορά ποιοτικών αγροτικών προϊόντων. Η πιστοποίηση αυτή είναι πολύ σημαντική γιατί προσδίδει πολύ μεγάλη αξιοπιστία για τα προϊόντα του συνεταιρισμού.

Μία θετική προοπτική μέσω του Ν. 4019/2011 καθώς και το Π.Δ. 60 είναι η άμεση σχέση μεταξύ των ΚΟΙΣΠΕ και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αν και στην περίπτωση του «Διάπλους» δεν έχει ακόμη υπάρξει κάποια ιδιαίτερη συνεργασία. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται η άμεση σύναψη σύμβασης μεταξύ ΚΟΙΣΠΕ και Δήμων, τόσο για την αγορά των προϊόντων και υπηρεσιών του Συνεταιρισμού όσο και σε συμβουλευτικό επίπεδο. Στον πρώτο τομέα μπορούν να συναφθούν συμβάσεις για απευθείας ανάθεσης έργα όπως π.χ. καθαρισμός κτιρίων ή αγορά και προώθηση βιολογικών προϊόντων. Σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορούν να προβληθούν και διαφημιστούν σε ένα πολύ ευρύ κοινό τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που προσφέρει ο συνεταιρισμός καθώς και το μεγάλο κοινωνικό ρόλο που διαδραματίζει ο ΚΟΙΣΠΕ. Όσον αφορά τον δεύτερο τομέα, η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλει συμβουλευτικά τόσο με την ενημέρωση των ΚΟΙΣΠΕ για την δυνατότητα απορρόφησης κονδυλίων μέσω ευρωπαϊκών/ εθνικών προγραμμάτων όσο και με την υποστήριξή τους με εξειδικευμένο προσωπικό.

Ανάλυση SWOT

Δυνατά σημεία	Αδύναμα σημεία
<ul style="list-style-type: none"> + Μικρότερα σταθερά κόστη, λόγω λειτουργίας στο ΨΝΑ. + Ανταγωνιστική τιμολογιακή πολιτική + Εσωτερική πώληση στο προσωπικό και τους επισκέπτες του ΨΝΑ + Ποιοτικά προϊόντα & υπηρεσίες που προωθούνται από τους ίδιους τους “καταναλωτές” (mouth to mouth) 	<ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλή παραγωγικότητα - Δυσκολία εύρεσης κατάλληλων εδαφών για βιολογικές καλλιέργειες - Προκατάληψη από μερίδα πελατών - Αδυναμία χρηματοδότησης - Εξεύρεση προσωπικού
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Εκμετάλλευση του νόμου για τις συμβάσεις ✓ Προβολή του κοινωνικού ρόλου για την εξεύρεση επιπρόσθετων πόρων ✓ Επέκταση σε νέες αγορές (π.χ. κυλικείο) ✓ Συμπράξεις με άλλους ΚοιΣΠΕ για τη διεκδίκηση μεγαλύτερων έργων 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Οικονομική κρίση ✗ Αύξηση κόστους μετακινήσεων ✗ Μειωμένη ζήτηση για βιολογικά προϊόντα ✗ Πορείες και επεισόδια στο κέντρο της Αθήνας που ανέστειλαν τη λειτουργία του καταστήματος

Ερωτήσεις για συζήτηση

1. Ποια στρατηγική θα πρέπει να ακολουθήσει ο «ΔΙΑΠΛΟΥΣ» ώστε να καταφέρει να αναπτύξει τις δραστηριότητές τους;
2. Πώς μπορεί ο «ΔΙΑΠΛΟΥΣ» να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα των κοινωνικών επιχειρήσεων από πλευράς marketing;
3. Πώς βλέπετε το μέλλον των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα; Μπορεί να ακολουθήσει την τάση που παρουσιάζεται στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης;

Σημειώσεις

¹ Kerlin, J. A. (2009). *Social Enterprise: A Global Comparison*. Tufts University Press

² Travaglini, C., Bandini, F. and Mancinone, K. (2009). Social enterprises in Europe: governance models. An analysis of social enterprises governance models through a comparative study of the legislation of eleven countries. 2nd EMES International Conference on Social Enterprise, Trento (Italy), p. 1-26.

³ Gosling, P. (2002). *Social co-operatives in Italy: Lessons for the UK*. Social Enterprise London.

⁴ Vocatch-Boldyrev, I. (2010). *Cooperatives, including social cooperatives, as part of the Social Economy*. International Labour Organization.

⁵ International Labour Organization, <http://www.ilo.org/empent/units/cooperatives/lang-en/index.htm>

⁶ Ενημερωτικό έντυπο για τον Κοινωνικό Συνεταιρισμό Π.Ε. (ΚοιΣΠΕ) του Ν.2716/99 “Διάπλους”